

Stelian DUMISTRĂCEL

Malpraxisuri și erori – în fel și chip!

S.D. – cercetător științific la Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Filialei Iași a Academiei Române, profesor la Departamentul de Jurnalistică și Științe ale Comunicării de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”. Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române (1978), *Doctor Honoris Causa* al Universităților „Dunărea de Jos” (Galați, 2011), „Alec Russo” (Bălți, 2012) și „Vasile Alecsandri” (Bacău, 2017). Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

Publicații recente: *Cuvintele, încotro? Lingvistică pentru toate televiziunile* (Polirom, 2017), *Spații pragmatico-discursive* (Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2017). Asociația Studenților Jurnaliști din Iași i-a închinat volumul aniversar *Împotriva derivei* (Adenium, Iași, 2017).

CA ULTIMĂ PROVOCARE pentru noutatea, în discursul public, a termenului *malpraxis*, ne adresăm unor izvoare ce consemnează problematizări din comunicarea moldovenilor de la est de Prut, pentru a reveni la matca, oricum brutalizată, a limbii române literare. Așadar, termenul în discuție și-a făcut apariția și la moldovenii dintre Prut și Nistru, dacă ținem seama de frecvența postare a unor enunțuri de tipul „STOP Malpraxis medical în Republica Moldova!” (cf. /facebook.com/). Relevante sunt însă discuții, inclusiv terminologice, cum ar fi cele la care ne referim în continuare. Iată mai întâi întrebări și eventuale răspunsuri: „Ce este malpraxis-ul. Cum demonstrați greșeala medicală și cum puteți obține despăgubiri”. Stăruie nedumeririle și neîncrederea: mai întâi, „juriștii, care să se ocupe de cazurile de malpraxis, pot fi numărați pe degete. Cei care însă au studiat domeniul încearcă să explice în detalii ce înseamnă malpraxis și cum poți să demonstrezi greșeala medicală a unui doctor. Astfel ei spun că malpraxis-ul reprezintă o greșeală, ori neglijență profesională care putea fi evitată și care a avut drept rezultat vătămarea sănătății, a integrității corporale sau chiar pierderea vieții pacientului”. Aproape ca în dicționare. Însă unii au justificate îndoieli: „Avocatul C. O.

scrie pe Bizlaw că, în Republica Moldova, în lege lipsește termenul care ar defini malpraxisul medical”. Iar alții sunt pe căile descoperirii etimologului: „în Legea privind drepturile și responsabilitățile pacientului, nr. 263 din 27 octombrie 2005, veți găsi termenul de «eroare medicală»” (vezi /e-sanatate.md/).

COMUNICĂRII MEDICO-FARMACEUTICE românești, în materie de aprecieri divergente, i-a fost dat să absoarbă, cumva, folosirea unui termen de evaluare a relei practici profesionale: o turnură savantă, care, cel puțin până în secolul al XVIII-lea, în texte scrise (în latinește), apărea sub forma neaglutinată *mala praxis*. Prin comparație, putem afla că termenul *malpraxis* cu referire la medicină nu este „normalizat” internațional: în franceză, de exemplu, se întrebuițează expresiile, relativ transparente, „*erreur médicale*” ori „*accident médical*”. De aceea, este cel puțin grăbită trimiterea etimologică din dicționarele românești la un presupus (curent) „fr. *malpraxis*”. Folosirea în Occident, până târziu, a latinei în științe explică prezența termenului discutat cu referire și la evaluări din alte domenii. Fiind însă vorba de situații conflictuale în care se apelează la justiție, a fost firesc ca numele metehnei să se răsfrângă, imediat, chiar asupra erorilor din domeniul aplicării legilor (în special în terminologia spațiului lingvistic anglo-saxon).

SPECII. Dacă în discursul public românesc folosirea termenului tehnic este dominantă în materie de tratarea bolilor și de administrarea medicației, chiar mass-media relativizează absorbția semnalată. În tehnocente se păstrează, în mod firesc, referirea la încălcări procedurale, în materie de interpretare și aplicare a legilor, de ex., malpraxisul privitor la avocați, dar și la alte așa-zise „profesii liberale”, vizându-i, de exemplu, pe contabili. Atenție: posibilitatea confuziei cu sfera politicului a făcut ca dicționarele normative să recomande sintagma „profesii libere”, iar în codul fiscal găsim „profesii independente”.

CONTAGIUNE. Contactul avocaților cu ideea de rea practică (atât în slujba clienților, cât și ca obiect al acuzațiilor aduse de aceștia, uneori justificat nemulțumiți) s-ar putea să explice transferul criteriului respectiv de evaluare de către un „apărător” asupra unei zone surprinzătoare a vieții publice. La o căutare de rutină pe internet, am găsit și sintagma „malpraxis bisericesc”, titlu sub care se relatează că un avocat din Baroul Argeș, ce susținea că locuința îi este bântuită de spirite rele,

i-ar fi dat în judecată pentru înșelăciune pe cinci preoți, la serviciile cărora apelase, „deoarece slujbele pe care aceștia i le-au făcut n-au avut niciun rezultat, dracii continuând să zburde nestingheriți prin casă” (/universulargesean.ro/). Dar atracția terminologică pe aceeași temă se poate extinde și asupra neprofesioniștilor; din sursa citată, aflăm că starețul unei mănăstiri ar fi fost acuzat de malpraxis (!) de enoriași, supărați că, deși plătiseră acatiste pentru a avea un copil sănătos, acesta s-a născut cu „buză de iepure” (/antena3.ro).

LICENȚĂ? Fără sugestia extensiei citate, din zona burlescului, deoarece nu putem accepta termenul în discuție ca pe un stigmat propriu-zis, ci doar numind un simplu mijloc de analiză tehnică, considerăm că putem vorbi de „malpraxis” în multe dintre situațiile în care structuri profesionale și oficiali cu responsabilități sociale prejudiciază publicul prin rele practici. De exemplu, organe ale administrației centrale și locale, prin comunicate oficiale superficial sau neglijent redactate, dar și actanți din alte zone ale oficialității, tot cu sfidarea principiului coșerian al „binelui public”.

MISTERE ALE SCRISULUI. Începem prin referirea la administrații, cu o precizare. Reglementările generale în materie de malpraxis stipulează că pot fi aduse acuzații în cazuri în care este „evidentă și demonstrată” lipsa de cunoștințe sau/și de *abilitări* ale profesionistului, în desfășurarea unei practici (legislație italiană). Deși te poți întreba ce să mai demonstrezi dacă lucrurile sunt evidente (dar, probabil, în justiție așa ceva contează). Întrucât nu facem poliție lingvistică, ne lipsim de lecții-demonstrații și, din zona abordată, semnalăm doar o *inabilitare* evidentă, absența diacriticelor în texte. Iată, de exemplu, un fragment din preluarea ieșeană a dispozițiilor privind „Formarea Continua pentru Administratia Publica Locala: CRF IASI functioneaza in subordinea Agentiei Nationale a Functionarilor Publici, Ministerul Dezvoltarii Regionale si Administratiei Publice, in temeiul HG... privind organizarea si functionarea Agentiei Nationale a Functionarilor Publici, republicata” etc.

GHIVECI. Existența diacriticelor nu este, pentru „organe”, o necunoscută, dar pare să fie considerată o zonă a hazardului; iată extrase din textul de lansare a unui proiect, în care tehnicianul emițătorului este consecvent cu omiterea diacriticelor în scrierea literelor ă și ț, dar os-

cilează în ceea ce privește redarea lui ș sau î (cazuri marcate mai jos): „Campanie de curatenie în administrația publică locală”; „protecția personalului din autoritățile publice, instituțiile publice și din alte unități care semnalează încălcări ale legii, dar și adoptarea politicii publice”; „realizarea unei cercetări... cu privire la măsura în care instituțiile publice din locațiile incluse în proiect și-au adaptat regulamentele de ordine interioară în sensul respectării Legii... și protejează avertizorii de integritate” (/apd.ro/).

BUTURUGA MICĂ. Dacă mai considerăm și cazul respingerii, în Parlament, a textului unei legi din cauza greșelilor gramaticale (/ziare-pe-net.ro/), credem că malpraxisul poate fi luat în considerare și în ceea ce-i privește pe profesioniștii *dependenți* de salarii de la stat.

LĂRGIND, DAR ÎN MOD NECESAR, cadrul discuției asupra conceptului de «malpraxis», dincolo de profesiile *liberale, libere* sau *independente*, la... practici ale oficialităților care, în mod sigur, prejudiciază publicul, să vedem cum atentează la semantica limbii române Ministerul Muncii și Protecției Sociale din România. Acestuia îi revine, printre multe altele, și atribuția ca, din doi în doi ani, să actualizeze documentul intitulat „Clasificarea Ocupațiilor din România” (COR), cu înlocuiri și adausuri de nume, operație demarată în 1995, la sugestia Consiliului European. Un ultim proiect privind COR este datat chiar 2016, ceea ce înseamnă că, pe acest teren, lucrurile se mișcau repede, ritm care, probabil, era în detrimentul analizei faptelor și terminologiei (dacă, între timp, lucrurile s-au schimbat, cu atât mai bine; dar noi suntem preocupați de istoricul violentării limbii literare!). La depistarea și numirea ocupațiilor, în diferite etape, au participat, pe lângă cel numit, și Ministerul Educației și Cercetării, cel al Industriei și Comerțului, dar și Comisia Națională pentru Statistică. Date fiind competențele fiecăruia dintre aceste calificate foruri, ne-am aștepta să nu întâlnim confuzii, denumiri greu de înțeles, având la bază regionalisme, sau cele care dau impresia de improvizație rizibilă.

PROTEST. În COR, sub numărul de cod 751102, notam *ocupația* „ciontolitor tranșator carne”; termenul-surpriză pornește, probabil, de la *ciont*, împrumut maghiar în graiurile din Crișana, cu sensul de „os”, și nu este exclus ca denumirea respectivă să se refere la „dezosare”! Dacă, oricum, lexemul tehnic respectiv are o circulație restrânsă, în mediul

abatoarelor, este surprinzător faptul că specialiștii care au reprezentat Ministerul Educației și Cercetării au admis ca nume de... ocupații termenii *filozof* (cod 263301) sau *poet* (264101; atunci de ce nu și „prozator”, „dramaturg” etc., ciudate absențe în COR.

ODATĂ MESERII! Surprinzător este și faptul că se făcea curent confuzia între conceptul de «meserie» (căci asta înseamnă „ocupație”) și cel de «funcție», respectiv «demnitate». Astfel, sub codul 112003 de... ocupații (!), le găsim, de exemplu, și pe cele de *rector*, *prorector*, *decan* și *prodecan* (care sunt funcții temporare, eligibile, nimeni nefiind așa ceva *de meserie*). Neplăcută, ba chiar gravă, este situația privind unele denumiri din domeniul funcțiilor clericale de demnitate publică: sunt înregistrate ca „ocupații”, de exemplu, în ordine alfabetică, cele de *arhiepiscop* (și *episcop*), *cardinal*, *mitropolit* sau *patriarh*, ca și cum acestea ar avea același statut, chiar administrativ, cu acelea de *preot*, *cântăreț bisericesc* sau *corist*! Probleme similare ridică înscrierea, în COR, a titlaturilor unor demnități civile, unele de rang (foarte) înalt, care sunt departe de a constitui meserii propriu-zise: *Președintele României*, *Președinte Academie*, ~ *Înalta Curte de Casație* etc., alături de „Președinte cooperativă de consum”! Față de o ediție mai veche a listei respective, a dispărut îndeletnicirea de „prim-ministru”, dar apar colaboratori: „ministru”, „ministru consilier” sau „ministru plenipotențiar”.

ÎNNOBILAREA. Până să vedem ce rămâne după reducerea numărului de astfel de ocupații, avută în vedere la elaborarea legii salarizării unitare (motiv de reluare a temei), încheiem această discuție propunându-vă o destindere; vă sugerăm să ghiciți ce înseamnă și cu ce se ocupă un „înnobilator scândurele pentru creioane” (cod 752323), respectiv un „aburitor” (de la caz, la caz: „plută” – 817207 „textile” – 731827) sau, poate, un „aglomeratorist” (812121)?

BURETA! Nu știm dacă există prevederea ca textele reprezentând publicitatea, inclusiv instrucțiunile de folosire, pentru produse casnice de import, să fie văzute (eventual avizate) de vreun organ de protecție a consumatorului. Unele enunțuri de acest gen pot apărea într-un greu de calificat mixaj în româna ca limba-țintă, aflată în concubinaj, de exemplu, cu aceea a unui nativ de limba turcă (precizăm că, în continuare, preluăm identic textul, din grafie renunțând doar la surplusul de majuscule). Te orientezi asupra... speciei după raftul din magazin,

astfel că poți ignora particularizarea produsului, atinsă de globalizare; totuși, afli că ții în mână un „Cleaning Sponge”, adică, pentru tot natul, „Magic bureta de veselă mumdară” (formula se repetă de trei ori). Ce virtuți primare ar avea „bureta”? Este „practică și economică și modernă”, un produs „Zilan Diş Ticaret”, Istanbul (trimiteri la internet, e-mail și telefon).

AFERIM, BRE! Iată calitățile buretelui (totuși), privind obiectele din bucătărie asupra cărora și le manifestă și cum se obțin efectele (despărțim prin / rândurile de pe acest petec-prospect): [a] „Se usucă repede / Nu face alegie / Nu inmultește bacterii”; [b] „Cratitele, *tingirele*, tigaie / tava și grătar frigaruie / *Farfurii*, paharele și protelanurile / Faiantele, chiuvete și obiectele de bjacătărie”; [c] „Cu detergent cu spumă multă și clâbuc” / se șterge *murdarie*, rucina necru de fum / șterce și curătă” (am marcat grafic turcismele împrumutate).

ATENȚIE, deci, nu doar la reaua practicare a limbii române la varii niveluri, ci și la pregătirea copiilor pentru meseriile existente pe piața muncii!

IATĂ, așadar, cum stăm, în fel și chip, cu ceea ce poate însemna malpraxisul. De unde s-a pornit și unde se poate ajunge!